

N:o 143.

Af Herr A. Svensson i Bossgården: Om anvisande af ett förslagsanslag af högst 10,000 kronor till spridande af kännedom om ätliga och giftiga svampar.

Man klagat denna vinter bittert och med skäl öfver det betryck, hvarunder vår modernäring jordbruket suckar, och öfver de svåra tider, som till följd deraf drabbat ej blott landtbrukaren, utan landets befolkning i dess helhet. Vid sådana tidpunkter känner sig fosterlandsvännen mer än eljest manad att söka tillgodogöra de naturliga tillgångar, som under goda tider försummas, och af hvilka icke så få stå oss till buds. Bland dessa är det en, om hvilken det förut må hända aldrig talats på detta rum, och på hvilken jag särskildt önskade fästa Riksdagens uppmärksamhet: jag menar vårt lands oerhördt stora rikedom på matnyttiga svampar. Först på allra sista tiden har denna rikedom börjat i någon vidsträcktare mån beaktas; emellertid är ännu den kvantitet matsvampar, som hos oss insamlas och tillgodogöres, en försvinnande obetydlighet emot de milliarder, som årligen lemnas att ruttna bort utan nytta i våra ängar och skogar. Om den stora allmänheten vore nog inne i saken för att kunna fatta, hvilken oerhörd nationalförlust detta innebär, skulle den häpnat. Men som det nu är, åstadkomma okunnighet och fördöm i förening, att man mestadels med fullkomlig likgiltighet hör denna sak nämnas.

Matsvamparnes näringsvärde, välsmaklighet och stora nationalekonomiska betydelse behöfva egentligen icke bevisas, ty de äro redan sedan århundraden tillräckligt ådagalagda genom fakta i många länder, som ega vida mindre svamptillgång än vårt eget. Inom hela Europa är det egentligen blott Nordtyskland, Skandinavien och delvis England, som af ålder försummat tillvarata dessa naturens värderika gåfvor, medan de deremot med ifver och begärlighet inhöstas i Sydtyskland, Böhmen, Österrike, Ungarn, Ryssland, Italien,

Frankrike och i allmänhet de länder, som bebos af romanska och slaviska folkstammar, och de förtäras gerna af alla folkklasser, fattiga som rika, torgföras såsom färska i stor myckenhet och utgöra i konserveradt tillstånd en handelsvara af ganska stor betydighet. Också kunna utlänningar, som besöka Sverige, icke finna nog starka uttryck för sin förvåning deröfver, att vi här anse oss hafva råd att låta en sådan nationalrikedom onyttigt förfaras; man må nemligen betänka, att Sverige eger större tillgångar på matnyttiga svampar än kanske något annat land i världen. Om dessa tillvaratogos, skulle vi icke blott hafva nog för eget behof utan äfven, enligt Professor Elias Fries, få ett öfverskott för export till värde af millioner kronor årligen. Det svampkonsumerande utlandet har länge stått färdigt att uppköpa vårt öfverflöd, blott vi en gång blifva färdiga att tillvarataga det och bereda det för verldsmarknaden. »Må vi betänka», säger en af våra författare i ämnet, »att ingen menniska i Sveriges rike någonsin behöfde svälta, om vårt folk kände och använde de viktigaste bland de matnyttiga svamparne.»

Den som hos oss bröt isen i detta afseende var en bland våra ypperste stormän på naturvetenskapens område, numera aflidne Professor Elias Fries. Den största och bästa delen af sin långa lefnad använde han att studera samt vetenskapligt ordna och systematisera svamparne. Men hans verksamhet härutinnan var ej blott vetenskapsmannens utan ock fosterlandsvännens och människovännens; derom vittnar bäst hans af Kongl. Vetenskapsakademien utgifna storartade och praktfulla planschverk: »Sveriges ätliga och giftiga svampar» med dess åtföljande populära text, det yppersta arbete i sitt slag, något lands litteratur har att uppvisa. Ingen kan varmare än han förorda införandet af matsvamparnes bruk hos oss, och då detta en gång skett, skall man med skäl kunna kalla all den välsignelse, som deraf kommer att härflyta, Elias Fries' testamente till sitt folk.

På den af honom lagda grunden hafva sedan åtskilliga upplyste och fosterlandsälskande män byggt vidare, och så har småningom uppstått en hel svensk svamplitteratur, väl icke så omfångsrik som den utländska men i flera afseenden betydligt mera värderik och gedigen. Man kan sålunda icke klaga öfver någon brist på böcker i ämnet.

Emellertid är detta senare så beskaffadt, att den stora allmänheten omöjligen kan sätta sig säkert in i detsamma *endast* genom böcker, äfven om de åtföljas af de yppersta planscher; härtill fordras ock med nödvändighet personlig undervisning med lefvande svampar såsom materiel af en erfaren svampkännare. Endast härigenom kan man med säkerhet förebygga möjligheten af misstag vid insamling af svampar till föda, misstag, som kunde blifva farliga nog, enär vi här i Sverige utom bortåt ett par hundra slag matdugliga svampar äfven hafva omkring ett tjugutal giftiga sådana, deraf ungefär

hälften äro mycket allmänna. All risk i detta afseende undvikes emellertid genom några dagars personlig undervisning af kompetent person.

Det är för att söka möjliggöra anordnandet af dylik undervisning i större skala jag nu vågar taga i anspråk Riksdagens uppmärksamhet, intresse och offervillighet.

Redan för omkring halftannat tiotal år sedan började Kongl. Patriotiska sällskapet föranstalta om svampundervisning här i hufvudstaden, och detta sällskap har allt sedan dess årligen offrat ej obetydliga penningebelopp för samma ändamål. Följderna häraf hafva ej dröjt att visa sig, i det att kännedomen om matsvamparne och deras användning numera är ganska mycket spridd hos befolkningen i Stockholm och dess omnejd, ansevärdiga kvantiteter svampar torgföras här hvarje höst och afsättas lätt, och på åtskilliga restaurationer får man ofta se svampprätter på matsedeln. Sedan den fosterländska saken sålunda blifvit säkert rotfäst här i hufvudstaden rigtade sällskapet sina sträfvanden i detta syfte äfven åt landsorten. För att göra de medel, som härför kunde afses, fruktbarande för så många som möjligt, har det sedan år 1882 bekostat svampkurser på hösten hvarje år med åtskilliga folkskolelärareseminarier, tvifvelsutan ett bland de mest praktiska sätt, som kunna gifvas, att låta kunskapen om svamparnes nytta, tränga ned till en större mängd folkets barn. Äfven flera läns hushållningssällskap och landsting hafva egnat intresse och omvårdnad åt denna angelägenhet genom att dels anställa särskilda länsundervisare, dels lemna understöd åt lämpliga personer, företrädesvis folkskolelärare, för genomgående af å andra orter gifna svampkurser. Slutligen hafva också några enskilda personer offrat både penningar, arbete och tid för att främja den goda saken.

Allt detta är godt, men det är icke på långt när nog att bereda full och snar framgång åt en ädel fosterländsk sträfvand, som satt sig före ett så stort mål. Här om någonsin är det *staten*, som bör gripa in för att med sin mäktiga hand stödja och skydda samt förena de spridda krafterna till samfäldt och ordnad arbete efter en bestämd plan, nu sedan alla förarbeten äro undangjorda och saken mogen. Och härtill torde knappast behöfvas något annat än anslående af nödiga penningemedel för bekostande af ett par veckors undervisning i svampkännedom om hösten vid de läroverk af alla slag, i synnerhet folkskolelärareseminarier, folkhögskolor och landtbruksskolor, der sådan undervisning, lemnad af fullt kompetent person, lämpligen kan anordnas. Vore alla de unga män, som hvarje vår lemna seminarierna för att inträda i folkskolans tjänst, någorlunda hemmastadde i kunskapen om de vanligaste matsvamparne, skulle denna kunskap inom ganska få år vara spridd bland folket i hvarenda socken inom hela landet.

Jag har för den skull tänkt mig saken så, att Riksdagen borde till

Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett tillräckligt stort förslagsanslag, af hvilket på ansökan och efter bepröfvande ersättning skulle utanordnas åt sådana personer, som på anmodan af rektor eller motsvarande myndighet lemnat väl vitsordad undervisning i svampkänedom vid läroverk, som tillhör staten eller af densamma understödes. Äfven sådana undervisningskurser för äldre personer, som anordnats på föranstaltande af offentlig myndighet, borde i mån af tillgång kunna af ifrågavarande anslagsmedel understödjas. Närmare detaljbestämmelser torde vara lämpligast att öfverlemna åt Kongl. Maj:ts godtfinnande.

Mot detta mitt förslag torde möjligen resas den invändning, att dylikt understöd bör vara de enskilda orternas ensak och sålunda blifva föremål för hushållningssällskapens och landstingens omsorg, icke Riksdagens. Här emot tala dock flera skäl. Hushållningssällskapen hafva numera fått sina inkomster så väsendtligt minskade, att dessa svårligen kunna tagas i anspråk för ändamål, sådana som detta. Med landstingens sammansättning kan man ej gerna hos flertalet af deras ledamöter förutsätta den insigt om sakens stora vikt, att man *mera allmänt* kunde från det hållet vänta för ändamålet tillräckligt anslag, och utan åtgärdens genomförande för hela riket blefve det blott ett styckverk, alldeles såsom arbetet med svampkunskapens spridande hittills varit. Mer än väl behöfva sakens vänner jemväl den *auktoritet*, som ligger i ett riksdagsbeslut, för att kunna öfvervinna den oberättigade fördom mot densamma, som mångenstädes ännu är till finnandes, och hvars magt ingalunda bör underskattas. Det är ock att märka, att något uppköp af våra bästa matsvampar för inläggning eller konservering i exportändamål icke kan ifrågakomma förr, än kännedomen om just dessa arter blifvit så allmänt spridd öfver hela landet, att häruti spekulerande affärsmän med säkerhet veta sig kunna få inköpa stora massor omsorgsfullt skördade och sorterade delikatesssvampar på en gång. Ej heller bör förbises, att beviljandet af statsunderstöd för nu ifrågavarande ändamål skall blifva en kraftig sporre för många personer, som med intresse börjat studera sig in i ämnet, att genom än kraftigare arbete förvärfva sig den kunskap deri, att de blifva kompetente till en lärareverksamhet, hvarigenom de såge sig kunna förvärfva en säker om ock liten extra inkomst. Det råder nu inom landet stor brist på verkligen kompetenta lärarekrafter i svampkunskap, en helt naturlig följd af den ringa uppmuntran arbetet härmed hittills rönt, men träder staten emellan för att stödja saken, skall bristen på lärare snart vara afhjelpat. Och de medel, som härtill användas, blifva ett utsäde, som inom kort skall lemna hundrafald skörd. Flera hundra tusen arbetslösa eller eljest mindre arbetsföra fattiga, särskildt qvinnor, barn och ålderstigna, skola härigenom beredas en inkomstkälla, som snart i betydlig mån skall minska kommunernas fattigvårdstunga

och stänga ute den bleka nöden från tusenden och åter tusenden torftiga fattigmanshem öfverallt i våra vidsträckta skogsbygder.

På grund af hvad sålunda blifvit andraget får jag härmed vördsamt föreslå,

att Riksdagen anvisar ett förslagsanslag af högst 10,000 kronor till Kongl. Maj:ts disposition för att på det sätt, som Kongl. Maj:t eger att bestämma, användas att främja spridande inom landet af kunskapen om våra ätliga och giftiga svampar samt de förras användande till föda och beredande till försäljning.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1886.

Ant. Svenson

i Bossgården, Skaraborgs län.

N:o 144.

Af Herr J. Jonson i Fröstorp: Om ökning i anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar m. m.

Enligt föreskriften i 35 § värnpligtslagen skall värnpliktig, utom andra förmåner, erhålla dagaflöning enligt särskilda bestämmelser. Denna dagaflöning har nu uti statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden i statsverkspropositionen blifvit föreslagen att utgå med 10 eller 15 öre. Uti berörda statsrådsprotokoll anföres vidare att: »då för stammens lägsta underbefälsgrad, eller vice korpraler, dagaflöningen är bestämd till 10 öre, synes